

Important Acquisitions of the Czech Museum of Music in Recent Years (I)

Tereza Žůrková – Jana Plecítá – Veronika Vejvodová

The holdings of the National Museum represent one of the most valuable sets of collections in Central Europe and an absolutely unique set in the context of Czech culture. The character of these holdings is logically related to the historical development of the institution itself and is also a reflection of the political and cultural circumstances of various periods. In the cases of both the natural history and the historical collections, the foundations of the museum's holdings took shape in the 19th century mainly through acquisitions of the private collections of the nobility and also through the massive wave of collection building that followed the Jubilee Exhibition and the Ethnographic Exhibition near the end of the 19th century. The holdings of the Czech Museum of Music were assembled by the gradual setting aside of objects connected with musical culture from the more generally oriented holdings of the National Museum and by putting those artefacts together with the collections of the museums devoted to Antonín Dvořák and Bedřich Smetana, which had previously been operated separately by societies. At present, the museum is preserving more than 279,000 registered collection items¹ – extensive archives of sheet music and of other material, audio and visual documentation, musical instruments, the personal collections of musicians, or the collections of the museums dedicated specifically to Bedřich Smetana and Antonín Dvořák respectively. The original conception focusing mainly on “classical music” has been expanded in the direction of documenting musical culture as a whole, including contemporary cultural life in all genres. The Czech Museum of Music consists of five collection departments: the Music History Department, the Department of Musical Instruments, the Bedřich Smetana Museum, the Antonín Dvořák Museum, and the Centre for the Documentation of Popular Music and New Media.

The conception for building the collections of the Czech Museum of Music focuses systematically on compiling, preserving, and providing access to sources representing musical life spanning from the Middle Ages to the present. The goal is to foster knowledge of Czech music and of its cultural ties to broader worldwide contexts. The conception of activities for the building of the collections takes as its departure point the established

1) In addition, about one third of the holdings have not yet been systematically processed.

priorities relating primarily to the supplementing of important existing collections and the expansion of the scope of documentation of musical life in this country and the capturing of significant phenomena of musical culture of the entire spectrum of society in the past and present. Besides its own collecting, the museum secures acquisitions mainly by making purchases, receiving donations, or through transfers from other state institutions. Because of the legislative and administrative processes involved in the operations of organisations partially funded by the state, it is difficult to make acquisitions through purchases at auctions, although this does occur thanks primarily to special subsidy programmes that are part of the acquisition process, and it is through acquisitions of this kind that materials of an essential character are usually added to the present collections. Finally, an entirely specific phenomenon of contemporary (and not only musical) culture is the flourishing of audiovisual media and of digital manifestations of music in general, for which tangible documentation is lacking, meaning that specific processes are required for their incorporation into a collection.

In this article, we are presenting some valuable acquisitions of recent years, which have enriched the holdings of the Czech Museum of Music. In this year's issue, we are focusing on the collections of the Department of Musical Instruments, the Bedřich Smetana Museum, and the Antonín Dvořák Museum, then next year we will present in the same manner the interesting acquisitions at the Music History Department and at the Centre for the Documentation of Popular Music and New Media.

Department of Musical Instruments

All kinds of European instruments are represented in the collection, supplemented by a selection of instruments from the folk music culture of Central Europe. The goal of the acquisition process is the systematic supplementation of the existing holdings and their expansion, especially for the documentation of Czech instrument making, including not only instruments of top quality, but also ordinary products. Collecting activities are relatively limited within the department itself, but valuable acquisitions in recent years have been made by transfers on the basis of cooperation with the Office for Government Representation in Property Affairs or with other state institutions.

From 2013 to 2023, the department's collection was expanded by seven exceptional acquisitions:

Year of acquisition	Object	Dating	Manner of acquisition
2013	Piano made by Johann Riedl, Náchod, "mother of pearl piano"	2 nd half of 19 th century	purchase (private individual)
2016	Set of musical instruments from Kutná Hora	18 th –19 th centuries	transfer (Czech Museum of Silver in Kutná Hora)
2017	Cello by Aloysius Marconcini, Ferrara	1787	purchase (Foundation of the Czech Music Fund)
2017	Violin by Karel Boromejský Dvořák, Prague	1905	purchase (private individual)

Year of acquisition	Object	Dating	Manner of acquisition
2021	Claviorgan by Anton Ullrich, Prague	ca. 1825–1850	purchase (private individual)
2022	Five-row xylophone, patented by Bena Havlů	20 th century	donation (private individual)
2023	Violorpa		transfer (ÚZSVM*)

* ÚZSVM – Office for Government Representation in Property Affairs

A cello with the label “Aloysius Marconcini / Ferrariensi Fecit Ferraria / Anno 1787”² was formerly part of the State Collection of Musical Instruments (Státní sbírka hudebních nástrojů). Originally, the instrument was bought by the Ministry of Culture of Czechoslovakia from the company Grieder (Basel) for the Czech Music Fund (Český hudební fond), and in 1978 it was put on deposit at the State Collection of Musical Instruments, where it was used for the promotion of Czech musical culture. The instrument has been lent to important Czech cellists: the founder of the Talich Quartet Evžen Rattay, followed by Michal Kaňka, David Rejchrt, František Host, Bohuslav Pavlas, Vladimír Leixner, Petr Hejný, Pavel Verner, Jitka Vlašánková, and Jaroslav Kulhan. In 2005 the instrument’s ownership was transferred to the Foundation of the Czech Music Fund, which was formed by the dissolving of the Czech Music Fund. The instrument was then reacquired for the museum collection in 2017. The cello is a rare instrument from the workshop of Aloysius Marconcini dated 1787 with all of its important parts preserved in their original form. That the instrument is an original is documented by attestations from foreign and Czech experts (Millant 1949, Lavello 1972, Vávra 1975, Pilař 1975). Because the instrument formerly belonged to the State Collection of Musical Instruments, the cello was treated as a historical original the entire time, so all work done on it in the past was always carried out following strict principles of restoration. Marconcini’s cello is important documentation of the making of bowed string instruments in the last quarter of the 18th century.

The acquisition of a violin³ from the workshop of the famed Prague luthier Karel Boromejský Dvořák is valuable from several different perspectives: besides documenting the work of one of the leading Czech luthiers, it is also unique for the set of auxiliary materials that explain the instrument’s history in connection with leading figures of Czech

Cello made by Aloysius Marconcini / Violoncello Aloysius Marconcini
Label / Viněta
NM-ČMH E 3041

2) NM-ČMH, inv. no. E 3041.

3) NM-ČMH, inv. no. E 3042.

cultural life of the 20th century, making this an acquisition of an exclusive object of a kind that does not appear on the market often. The archival materials include a letter from the violin virtuoso Prof. Otakar Ševčík, in which he recommends the purchase of a new violin made by K. B. Dvořák, and K. B. Dvořák's original bill for the sale of the violin to G. Bouček with the comment that the instrument was chosen by Prof. Ševčík. The instrument's uniqueness is then confirmed by a letter from the composer František Drdla to G. Bouček, in which he thanks Bouček for lending him the excellent violin made by K. B. Dvořák. The violin itself is completely original including the accessories (apart from the bridge), and it is in a very wellpreserved condition (the only restoration is the very sensitive repair of a crack in the top of the violin made by the master luthier Jan B. Špidlen). K. B. Dvořák was also a private collector of musical instruments, and after his death, his valuable collection became part of the holdings of the National Museum. Besides historical objects, the collection also contains instruments made by K. B. Dvořák himself, so the acquisition of a violin by that instrument maker ideally supplements the collection, which is one of the mainstays of the holdings of the Department of Musical Instruments.

An entirely unique instrument was added to the collection in 2021 by the purchase of a claviorgan,⁴ which is a piano with the addition of an organ stop. Only a very few instruments of this type have been preserved worldwide. There is only one specimen in this country (moreover of an older typology and with a different structural design), which is in the collection of the Moravian Museum. Our claviorgan has a label above the keyboard that reads "Anton Ulrich [!] in Prag", so it comes from the workshop of the Prague piano manufacturer Anton Ullrich. In view of the structural design, it is not yet clear whether the instrument was made by Anton Ullrich, snr. (1790–1851), or by his son with the same name (1816–1887) who took over his father's business. The instrument is of shorter length, 152 cm, but its examination has not so far revealed any traces of it having been shortened (as was often done), so it seems that this interesting and rare instrument was originally designed in this short form. The body of the instrument has a lavishly patterned walnut veneer. Entirely in keeping with period practice, the piano is fitted with several sound effects such as "Turkish music" (the effect of cymbals and bells), and the aforementioned organ stop is added with the dating "L. P. 1795" (the abbreviation L.P. means "in the year of our Lord"), enabling the use of the upper half of the instrument's range as an organ (35 pipes). The organ stop can be used either separately or together with the piano. Currently conducted research should lead to a more exact determination of the maker of this very interesting instrument and of the history of this particular specimen – this claviorgan was obtained for our collection from Italy.

One of the newest additions to the instrument collection is a special instrument called the violorpa,⁵ invented by Artur Könnemann⁶ (1861–1931), who is inseparably associated

4) NM-ČMH, inv. no. E 3054.

5) NM-ČMH, acquisition no. 2/2023.

6) MAZUREK, Jan: *Könnemann, Artur* [entry], in: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. From <https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/slovník> [retrieved on 28 Apr. 2023]; KOPTOVÁ, Markéta – STEINMETZ, Karel: *Badatelský projekt „Němečtí skladatelé Artur Könnemann a Anton Aich. Příspěvek k poznání ostravské*

with German musical life in pre-war Ostrava. In former times, the industrial city Ostrava had a politically and culturally significant German minority; despite the Czech majority, the National Revival only made very slow progress in the region, and until the end of the Second World War, the leading figures of musical life there were primarily members of the German minority, including Artur Könnemann. He came from the family of the Austrian military bandmaster and conductor Miroslav Könnemann who was for many years the conductor of the spa orchestra in Baden-Baden. Artur Könnemann received his first music lessons from his father, and beginning in the early 1880s he worked as a bandmaster and as a conductor of German theatre orchestras. He found his place of permanent residence in 1886 in Moravská Ostrava, where he was active as a choirmaster, conductor, teacher, and composer. Könnemann patented his invention the violorpa (also called the viola harp), designated as a “Harp with an improved range of tone” in 1919. In his own words, the goal of his invention was “[...] *the improvement of the acoustical properties of the harp and similar musical instruments for the purpose of their advantageous construction on a smaller scale.*”⁷ Coincidentally, the department archive has preserved written materials that are related to this invention. Among other things, this involves an advertisement for the prestigious piano manufacturing company August Förster offering Könnemann’s patented instrument. There is also a poster for the first public concert featuring a violorpa on 14 May 1922 in Štramberk at the hotel Kotouč as part of a concert of the Štramberk String Music Society, and there is a letter from A. Könnemann explaining the advantages of the instrument. The violorpa soon fell into oblivion, and we know of no other preserved specimen apart from the one that has newly become part of the holdings of the Czech Museum of Music.

Advertising leaflet for the firm of August Förster offering the newly invented “violorpa” / Reklamní leták firmy August Förster nabízející nový vynález „violorpu“
NM-ČMH, archive of the musical instrument department, not numbered / archiv oddělení hudebních nástrojů, b. č.

česko-německé hudební kultury, *Musicologica Olomucensia*, vol. 16, 2012, pp. 137–141; KUBEŠOVÁ, Hana: *Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895–1945*, dissertation, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra hudební výchovy, Olomouc 2012.

7) Patent file no. 3861. Patent Office of the Czechoslovak Republic. Application submitted on 10 February 1919, patent protection granted from 15 August 1919. Cf. Patentní věstník, vol. 3, 1921, no. 1, p. 37.

The Bedřich Smetana Museum

The museum's holdings of documentation and memorabilia relating to Smetana's life are being systematically supplemented by materials of widely varying character including individuals' estates that document not only B. Smetana himself, but also his family, the period context in which he was living and working, and questions surrounding the performing, dissemination, and reception of his works at home and abroad from the 19th century until the present. Besides acquisitions through donations, purchases, and auctions, the museum continues to develop its cooperation with the Smetana family, which still owns a large quantity of objects left by the composer.

Between 2013 and 2022, the National Museum made 11 important acquisitions for the collection of the Bedřich Smetana Museum, especially in the areas of iconography and correspondence.

Year of acquisition	Object	Dating	Manner of acquisition
2013	Memorabilia of Smetana's family from Emilie Drábková's estate	ca. 1902–1908	purchase (private individual)
2013	Landscape, by Bettina Smetanová (1840–1908), oil painting on wood, in a frame	undated	purchase (private individual)
2013	Portrait of Bedřich Smetana, by František Prchlík (1909–1965), pencil drawing, in a frame	undated	purchase (private individual)
2016	Bedřich Smetana at the piano composing the opera <i>The Bartered Bride</i> , by F. Šindelář (?–?), hanging picture, oil painting on canvas	1952	purchase (private individual)
2017	Letter from Bedřich Smetana to the singing society Bivoj in Budyně nad Ohří, handwriting of Josef Srb, signed by B. Smetana ⁸	Prague, 9 Jan. 1882	purchase (private individual)
2018	Letter from Bedřich Smetana to Alexander Dreyschock ⁹	Göteborg, 18 Apr. 1859	purchase (J. A. Stargardt, Berlin)
2019	Bedřich Smetana, original visiting card photograph, studio H. Fiedler, Prague	[1866–1867]	purchase (Antikvariát Pražský almanach, Prague)
2019	Set of memorabilia from the family of Bedřich Smetana, part 1	ca. 1843–1965	purchase (private individual)
2020	Set of memorabilia from the family of Bedřich Smetana, part 2		
2020	Portrait of Jarmila Schindlerová, grand-daughter of B. Smetana, by František Antonín Jelínek (1890–1977), hanging picture, oil painting on canvas	1936	purchase (private individual)
2020	Letter from Bedřich Smetana to Franz Liszt	Jabkenice, 23 May 1880	purchase (J. Voerster Antiquariat für Musik und Deutsche Literatur, Stuttgart)

8) MOJŽIŠOVÁ, Olga: *Two Newly Obtained Letters by Bedřich Smetana / Dva nově získané dopisy Bedřicha Smetany*, *Musicalia*, vol. 11, 2019, nos. 1–2, pp. 93–104 (English version), pp. 105–113 (Czech version) (hereinafter MOJŽIŠOVÁ).

9) Ibid.

From the estate of Emilie Drábková, who worked from 1902 to 1908 in Lukov near Holešov as a nanny for the family of Bedřich Smetana's daughter Zdenka Heydušková, the National Museum has obtained memorabilia of both the composer (a bust by Josef Vanča) and of the family of his daughter. Besides E. Drábková's scrapbook and four little children's drawings by Něla [Daniela] Heydušková, B. Smetana's granddaughter, there are photographs of Zdenka Heydušková and of her children Zdeněk and Daniela along with photographs of E. Drábková that were taken at W. Sonntag's studio in Kroměříž.

The set of 24 original photographic portraits of the composer in the Bedřich Smetana collection¹⁰ has been suitably supplemented by an original visiting card photograph of Bedřich Smetana¹¹ from the Prague studio of Hynek Fiedler, dated approximately between 1866 and 1867. All that was previously known to exist was a reproduction of the original, then presumed to have been lost, without identification of the studio. Mirko Očadlík published the photograph in question in 1950 in the book *Rok Bedřicha Smetany* (The Bedřich Smetana Year), and Zdeněk Wirth and Alfons Waisar published it in 1959 in *Sborník Musea Bedřicha Smetany* (Compendium of the Bedřich Smetana Museum). From the studio of H. Fiedler, the B. Smetana collection also has two visiting card photographs,¹² which strikingly resemble the purchased photograph.

The collection has been significantly enriched by the acquisition of a set of memorabilia from Bedřich Smetana's family (ca. 540 items), which the museum purchased in 2019 and 2020. This material had long been kept by the family of Zora Schmidová, the great-great-granddaughter of B. Smetana. The items mostly come from the Čapek family and the Schwarz family, but some also come from the possessions of Bedřich and Kateřina Smetana. After 180 years, a likeness of B. Smetana's first wife Kateřina Kolářová from the days of her youth has been added to the iconographic collection. This anonymous oil painting on porcelain was piously preserved in the family, and its existence was known only from mentions in the press. One cannot fail to mention Zdenka Smetanová's 1883 ink drawing "The Dreams of Longing of the Inhabitants of the Jabkenice Hunting Lodge" (caricature),¹³ previously known only thanks to a 1954 photograph. Also of interest is a 1965 pencil drawing of Běla Čapková by Karel Otáhal.¹⁴ Additions to the collection of non-musical archival materials include, family correspondence, a commemorative certificate for the 300th anniversary of the birth of William Shakespeare (1864),¹⁵ dedicated to the sculptor Jindřich Čapek, with the signatures of members of the festival committee including Bedřich Smetana, Vítězslav Hálek, Antonín Gareis, Karel Purkyně, and Antonín Waldhauser. Of value for the information they contain are the diaries of Smetana's daughter Žofie Schwarzová from the years 1893–1900,¹⁶ the Schwarz family chronicle for the years 1897–1899,¹⁷ and Běla Čapková's

10) NM-ČMH-MBS, inv. no. S 217.

11) NM-ČMH-MBS, inv. no. S217/2323.

12) NM-ČMH-MBS, inv. nos. S 217/1738 and S 217/1741.

13) NM-ČMH-MBS, inv. no. M 1287.

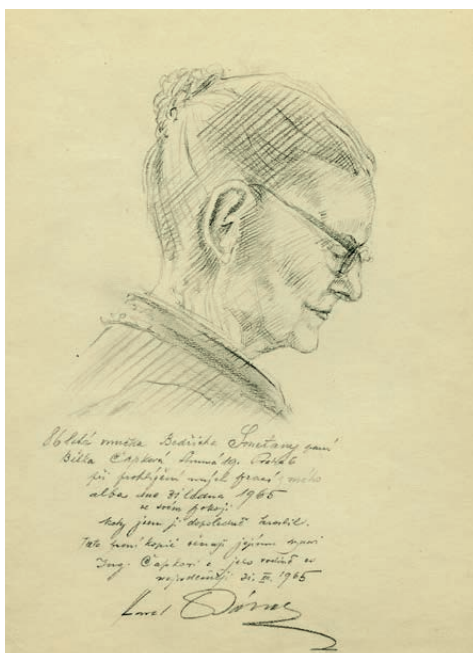
14) NM-ČMH-MBS, inv. no. M 1296.

15) NM-ČMH-MBS, inv. no. A 666.

16) NM-ČMH-MBS, inv. no. A 680a.

17) NM-ČMH-MBS, inv. no. A 630.

scrapbook with the autographs of important persons she met in person from the years 1924–1957 (T. G. Masaryk, Leoš Janáček, Romain Rolland, Max Švabinský, František Kupka, Otakar Ostrčil, Ada Nordenová, František Rauch, Eduard Haken, Beno Blachut, Marie Budíková, Marie Podvalová and others). Also rich in factual information is the set of original and copied certificates of baptism, death, and marriage, entries in the registrar's records, obituaries, and handwritten comments on the Smetana and Čapek family trees. The collection of photographs has been enriched by 122 family photographs and 320 amateur photographs taken by Jindřich Čapek. Additions to the collection of three-dimensional objects include such curiosities as a copper four-Kreutzer coin, which Běla Čapková got from her grandfather Bedřich Smetana (Austria-Hungary, 1861),¹⁸ or the bullet¹⁹ that seriously wounded B. Smetana's son-in-law Josef Schwarz in 1866 in Italy during the Austro-Prussian War when he was 21 years old. In 2020, a 1936 portrait of Jarmila Schindlerová,²⁰ the granddaughter

Běla Čapková (1878–1968), granddaughter of Bedřich Smetana / Běla Capková (1878–1968), vnučka Bedřicha Smetany
Pencil sketch, Karel Otáhal, 31 Jan. 1965 / Skica tužkou, Karel Otáhal, 31. 1. 1965
NM-ČMH-MBS M 1296

of Bedřich Smetana, was purchased for the collection. The author of the portrait is František Antonín Jelínek (1890–1977), whose chief domain was portraits and figure paintings. The oil painting of J. Schindlerová is in its original 99.5 × 96 cm blondel frame with patinated relief decorations. The acquisition of this valuable portrait, ready for immediate display as an exhibit, is doubtless a very welcome addition to the collection of iconography.

Besides iconographical sources, there was a significant addition to the collection of manuscripts other than music. Two letters obtained in 2017 and 2018 have already been presented in detail in a separate study.²¹ The most recently obtained letter addressed by Bedřich Smetana to F. Liszt²² is related to a performance of Smetana's *First String Quartet "From My Life"* in Weimar, for which Liszt was responsible. In March 1880, Smetana had sent Liszt his newly published composition including a piano arrangement of the quartet. On 5 May 1880, Liszt requested that the score and parts of the quartet be sent because he

18) NM-ČMH-MBS, inv. no. TP 535.

19) NM-ČMH-MBS, inv. no. TP 534.

20) NM-ČMH-MBS, inv. no. M 1298.

21) MOJŽÍŠOVÁ, op. cit. in footnote no. 8.

22) NM-ČMH-MBS, inv. no. S 217/2324.

wanted to have the work played in Weimar. He seems to have received the materials soon afterwards, and Smetana's quartet was played on 15 May 1880 at a private concert in the presence of the family of the Grand Duke of Weimar. Liszt informed Smetana about the work's success on 17 May 1880. The purchased letter is a response to Liszt's earlier letters. In this letter, besides reacting to the performance of his work, Smetana describes the symptoms associated with the onset of his deafness and their connection to the quartet's content. Our scholarly community did not previously know about the existence of this Smetana letter; the first information about it and excerpts from its contents came from the J. A. Stargardt auction catalogue in 1997.

The Antonín Dvořák Museum

The Antonín Dvořák Museum was likewise established with the goal of compiling memorabilia and materials on the life and works of that important composer as well as on his pupils and performers and the reception of his works in general. The acquisition programme primarily emphasises the expansion of the already extraordinarily comprehensive set of the composer's autographs and correspondence. While the set of preserved autographs is nearly complete, Dvořák's correspondence is incomplete, especially with regard to correspondence with foreign individuals and institutions. The museum is also systematically mapping and documenting the materials kept at Dvořák's summer home in Vysoká near Příbram, which is now the property of descendants of the composer's family.

Between 2015 and 2023, the National Museum added 14 important acquisitions to the collection of the Antonín Dvořák Museum, consisting mainly of the composer's previously unknown correspondence, autograph sketches and fragments of his compositions, and a set of the oldest recordings of Dvořák's opera arias on standard gramophone records.

Year of acquisition	Object	Dating	Manner of acquisition
2015	Dvořák's sketches for the overture <i>Othello</i> and the symphonic poem <i>The Wild Dove</i>	1891, 1896	purchase (private individual)
2016	Letter from Antonín Dvořák to Eduard Hanslick	25 Oct. 1882	auction (J. A. Stargardt, Berlin)
2016	Set of gramophone records of arias from the opera <i>Rusalka</i>	1903–1939	donation (private individual)
2017	Set of materials: correspondence, a musical sketch, clippings from the period press, concert programmes, expressions of sympathy sent to the family after Dvořák's death (e.g. a letter from the Warsaw Philharmonic to A. Dvořák dated 27 June 1902, a letter from Josef Boleška to A. Dvořák, a letter to A. Dvořák from Jan Hodík, two letters from Josef J. Kovařík to Otilie Dvořáková etc.)	1890–1904	purchase (private individual)
2017	Set of postcards sent to A. Dvořák or his family members	1890–1911	purchase (private individual)

Year of acquisition	Object	Dating	Manner of acquisition
2017	Letter from A. Dvořák to Alfred Littleton	1 Apr. 1888	auction (Sotheby's, London)
2018	Letter from A. Dvořák to Alfred Littleton	ca. 24 Dec. 1884	auction (J. A. Stargardt, Berlin)
2018	Letter with envelope from A. Dvořák to Josa Will	12 Nov. 1901	purchase (private individual)
2018	Letter from A. Dvořák to Alfred Littleton	20 Sept. 1886	auction (Sotheby's, New York)
2018	Letter from A. Dvořák to Karl Müller	19 Feb. 1890	auction (Sotheby's, New York)
2018	Letter from A. Dvořák to an unknown addressee	11 June 1886	inheritance
2019	Fragment of the manuscript of the opera <i>Dimitrij</i> , first version	1882	purchase (Kotte Autographs, Rosshaupten)
2023	Letter from A. Dvořák to Zdeňka Štemberová	29 May 1887	purchase (Eberhard Köstler Autographen & Bücher, Tutzing)
2023	Letter from A. Dvořák to Julius Grosser	26 Sept. 1883	auction (J. A. Stargardt, Berlin)

In 2015 the museum made the extraordinary acquisition of Dvořák's previously unknown autograph sketches for the concert overture *Othello*, Op. 93, which are so far the only preserved sketches for that composition.²³ The acquisition also included two autograph pages of the orchestral score of the composer's symphonic poem *Holoubek* (The Wild Dove), Op. 110.²⁴ The two sheets of paper contain an unfinished version of pages 12–14 of the final score preserved in the collection of the Antonín Dvořák Museum.²⁵ The composer seems to have discarded these two sheets of paper after having spilled ink on the lower part of the pages. This autograph is documentation of Dvořák's working methods when orchestrating a score (he wrote out the orchestration of the string section first). None of these manuscripts are listed in the thematic catalogue of Antonín Dvořák's works.²⁶

Another Dvořák manuscript obtained in 2019 was a fragment of the first version of the opera *Dimitrij*, Op. 64,²⁷ which belongs to the manuscript of the opera in the holdings of the NM-ČMH-MAD.²⁸ This is one of six sheets of paper that Dvořák removed from the work during later revisions or replaced with a new musical setting. The page represents the beginning of the introduction to Act II. Dvořák removed this orchestral introduction from the score in 1885 and replaced it with a new prelude. The discovery of one page of

23) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5161 A1 a, b.

24) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5162 A1 a, b.

25) Score, autograph, NM-ČMH-MAD, inv. no. S 76/1494.

26) BURGHAEUSER, Jarmil: *Thematic Catalogue. Bibliography. Survey of Life and Work*, Bärenreiter Editio Supraphon, Praha 1996.

27) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5211 G1.

28) NM-ČMH-MAD, inv. no. S 76/1388/3.

the autograph of the original prelude is evidence that Dvořák did not regard it as “rubbish” unsuitable for keeping, but rather that the other still missing pages from the score of the 1882 version of the opera were apparently not destroyed. Finding the page is important because it supplements the autograph of the first version of *Dimitrij*, enabling the reconstruction of the relevant part of Act II in accordance with the autograph. These discoveries suggest that Dvořák himself or his family had kept the pages removed from the score and used them as needed as a gift that was highly valued by the recipient.

Major additions were made between 2015 and 2023 to the collection of Dvořák's correspondence. At international auctions and at antiquarian bookshops abroad and by purchases made directly from private individuals (including one inheritance), the museum has managed to obtain nine previously unknown letters from Antonín Dvořák addressed to various persons: to the Viennese critic Eduard Hanslick (letter dated 25 Oct. 1882),²⁹ to the London publisher Alfred Littleton (three letters dated 24 Dec. 1884, 20 Sept. 1886, and 1 Apr. 1888),³⁰ to the Austrian writer Josa Will who translated the libretto of *Rusalka* into German (letter with envelope dated 12 Nov. 1901),³¹ to the German conductor Karl Müller who was the director of the Frankfurter Museumsgesellschaft (letter dated 19 Feb. 1890),³² to a Czech ballerina at the National Theatre named Zdeňka Štemberová (letter with envelope dated 29 May 1887),³³ to the German journalist Julius Grosser who was the husband of the pianist Anny Grosser-Rilke (letter dated 26 Sept. 1883),³⁴ and to an unknown addressee (apparently the director of a school the composer's children were attending, letter dated 11 June 1886).³⁵ In recent years, unknown Dvořák letters have been appearing on the foreign market for manuscripts very often because the composer had a wealth of contacts abroad. Especially frequent are the composer's letters addressed to Alfred Littleton in England, whose estate was apparently dispersed amongst his descendants and was then successively sold off. Dvořák's correspondence written in German as well as in Czech and English appears regularly in German and Austrian antiquarian bookshops. For success under difficult conditions when making purchases abroad at auction houses, where one must act quickly and the price increases greatly during bidding, we owe our gratitude to the smooth cooperation of the wider collective of colleagues in various departments of the National Museum.

In addition, correspondence received by Dvořák was also obtained for the collection, including items written by various persons and institutions (the caretaker of Dvořák's summer residence in Vysoká Jan Hodík,³⁶ the music critic, journalist, and event organiser

29) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5163 G1.

30) NM-ČMH-MAD, inv. nos. 5200 G1, 5206 G1, 5198 G1.

31) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5200 G1 a, b.

32) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5207 G1.

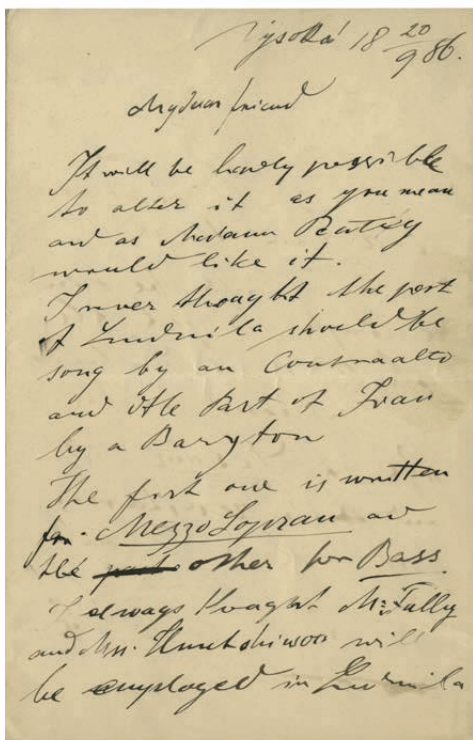
33) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5325 G1.

34) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5326 G1.

35) NM-ČMH-MAD, inv. no. 5208 G1.

36) NM-ČMH-MAD, inv. no. 8999 G1 a, b.

Josef Boleska,³⁷ the Warsaw Philharmonic³⁸), and a set of sympathy notes sent after Dvořák's death (1 May 1904) to the composer's wife Anna, his daughter Otilie, and Otilie's husband, the composer Josef Suk.³⁹ Several postcards addressed to the composer or to his children were also purchased for the collection.⁴⁰ Because collecting photographs from different places around the world was a popular hobby in the 19th century, and messages written on them were of secondary importance from that perspective, picture postcards were traded between various people, so they basically do not occur in the collection of the Antonín Dvořák Museum. The private owner from whom the National Museum purchased the postcards had obtained them from his ancestors, who had received them when they were still children because of the colour pictures. The postcards had been sent by Antonín Dvořák's children, with whom they were living in the same building on Vyšehradská Street in Prague (where Dvořák's was living after the composer's death).

Vysoká 18. 9. 86.
My dear friend
It will be hardly possible
to alter it as you mean
and as Madame Batisse
would like it.
I never thought the part
of Lucia should be
sung by an Contralto
and the part of Frank
by a Baritone
The first one is written
for Mezzo Soprano and
the ~~part~~ other for Bass.
I always thought Mr. Tully
and Mr. Hutchinswood will
be employed in Lucia

Antonín Dvořák to Alfred Littleton / Antonín Dvořák Alfredu Littletonovi
Letter, Vysoká, 20 Sept. 1886 / Dopis, Vysoká, 20. 9. 1886
NM-ČMH-MAD 5206 G1

Addresses: Tereza Žůrková, České muzeum hudby, Karmelitská 2, 118 00 Praha 1, Česká republika – Jana Plecítá, Muzeum Bedřicha Smetany, Novotného lávka 1, 110 00 Praha 1, Česká republika – Veronika Vejvodová, Muzeum Antonína Dvořáka, Ke Karlovu 20, 120 00 Praha 2, Česká republika

E-mail: tereza.zurkova@nm.cz – jana.plecita@nm.cz – veronika.vejvodova@nm.cz

37) NM-ČMH-MAD, inv. nos. 9001 G1, 9002 G1.

38) NM-ČMH-MAD, inv. no. 9003 G1 a, b.

39) NM-ČMH-MAD, inv. nos. 8840 G1 – 8997 G1.

40) NM-ČMH-MAD, inv. nos. 8761 G1 – 8809 G1.

Významné akvizice Českého muzea hudby v posledních letech (I)

Tereza Žůrková – Jana Plecítá – Veronika Vejvodová

Fond Národního muzea představuje jeden z nejcennějších sbírkových celků střední Evropy a zcela jedinečný soubor v kontextu české kultury. Charakter tohoto fondu logicky souvisí s historickým vývojem samotné instituce, ale je rovněž odrazem dobových politických a kulturních poměrů. Základ fondu byl jak v případě přírodovědeckých, tak i historických sbírek utvořen v 19. století zejména akvizicí soukromých šlechtických kolekcí a rovněž velkolepou sbírkotvornou vlnou následující po Jubilejní a Národopisné výstavě na sklonku 19. století. Fond Českého muzea hudby se konstituoval postupným vyčleňováním předmětů spojených s hudební kulturou z obecněji zaměřených fondů Národního muzea a sjednocením těchto památek se sbírkami do té doby samostatných spolkových muzeí. Aktuálně uchovává více než 279 000 evidovaných sbírkových předmětů¹ – rozsáhlý notový i nenotový archiv, zvukové a obrazové dokumenty, hudební nástroje, osobní fondy hudebníků či sbírky monografických muzeí Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Původní koncepce zaměřená především na tzv. klasickou hudbu se rozšířila směrem k dokumentaci hudební kultury jako celku i současného kulturního života ve všech žánrech. České muzeum hudby tvoří pět sbírkových oddělení, a sice hudebněhistorické oddělení, oddělení hudebních nástrojů, Muzeum Bedřicha Smetany, Muzeum Antonína Dvořáka a Centrum pro dokumentaci populární hudby a nových médií.

Sbírkotvorná koncepce Českého muzea hudby se soustavně zaměřuje na shromažďování, uchování a zpřístupnění pramenů hudebního života od středověku do současnosti. Jejím cílem je posílení znalostí o české hudbě i o jejích kulturních vztazích v širších světových souvislostech. Koncepce sbírkotvorné činnosti vychází z nastavených priorit, které souvisejí především s doplňováním významných stávajících celků, ale také s rozšířením rozsahu dokladů hudebního života na našem území a zachycením významných jevů hudební kultury celého spektra společnosti v minulosti i současnosti. Kromě vlastního sběru jsou akvizice zajišťovány zejména nákupy a dary, případně převody z jiných státních institucí. Vzhledem k legislativním a administrativním procesům fungování příspěvkových organizací je zatím náročné realizovat akvizice formou aukcí, ačkoli i ty jsou především díky speciálním

1) Kromě toho cca třetina fondů není dosud systematicky zpracována.

dotačním programům součástí akvizičního procesu, a právě jejich prostřednictvím se obvykle daří připojit k současným sbírkám materiály zásadního charakteru. Konečně zcela specifickým jevem soudobé kultury nejen hudební je rozmach audiovizuálních a obecně digitálních hudebních jevů, ke kterým chybí hmotné doklady a jejich začlenění do sbírky proto vyžaduje specifické procesy.

V tomto článku vám přiblížíme některé cenné akvizice posledních let, které obohatily fond Českého muzea hudby. V letošním čísle se zaměříme na sbírky oddělení hudebních nástrojů a monografických muzeí Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka, v příštím roce stejným způsobem představíme zajímavé přírůstky hudebněhistorického oddělení a Centra pro dokumentaci populární hudby a nových médií.

Oddělení hudebních nástrojů

Ve sbírce jsou zastoupeny všechny druhy hudebních nástrojů evropského instrumentáře, ze středoevropského prostoru výběrově též nástroje lidové hudební kultury. Cílem akviziční činnosti je soustavné doplňování stávajícího fondu a jeho rozšiřování především k další dokumentaci českého nástrojařství nejen ve smyslu špičkových nástrojů, ale též běžné produkce. Vlastní sběr je v rámci uvedeného fondu poměrně limitován, nicméně cenné akvizice se daří v posledních letech realizovat prostřednictvím převodu na základě spolupráce s Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových či s jinými státními institucemi.

V letech 2013–2023 získala sbírka oddělení sedm výjimečných akvizic:

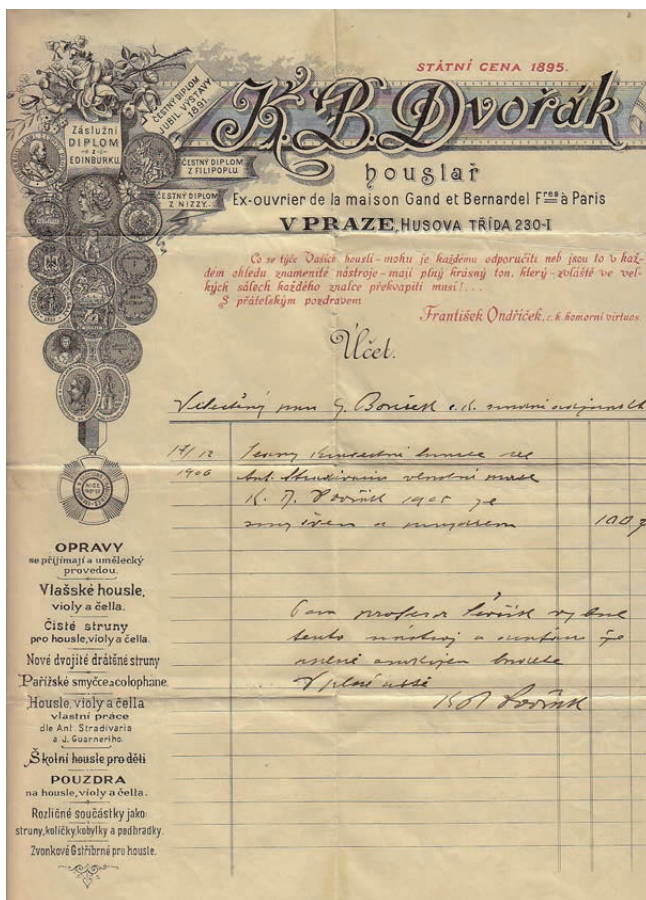
Rok akvizice	Předmět	Datace	Způsob akvizice
2013	Klavír zn. Johann Riedl, Náchod, tzv. perleťový klavír	2. polovina 19. století	koupě (soukromá osoba)
2016	Soubor hudebních nástrojů z Kutné Hory	18.–19. století	převod (Muzeum stříbra Kutná Hora)
2017	Violoncello Aloysius Marconcini, Ferrara	1787	koupě (Nadace Český hudební fond)
2017	Housle Karel Boromejský Dvořák, Praha	1905	koupě (soukromá osoba)
2021	Claviorganum Anton Ullrich, Praha	cca 1825–1850	koupě (soukromá osoba)
2022	Xylofon pětiřadý, vlastní patent Beny Havlů	20. století	dar (soukromá osoba)
2023	Violorpa		převod (ÚZSVM)

Violoncello s etiketou „Aloysius Marconcini / Ferrariensi Fecit Ferraria / Anno 1787“² tvořilo v minulosti součást Státní sbírky hudebních nástrojů. Původně byl nástroj zakoupen Ministerstvem kultury ČSR od firmy Grieder (Basel) pro Český hudební fond a v roce 1978 deponován ve Státní sbírce hudebních nástrojů, kde byl využíván k propagaci české hudební kultury. Tento nástroj si mj. zapůjčili významní čeští violoncellisté – zakladatel Talichova kvarteta Evžen Rattay, dále Michal Kaňka, David Rejchrt, František Host, Bohuslav Pavlas, Vladimír Leixner, Petr Hejný, Pavel Verner, Jitka Vlašánková či Jaroslav Kulhan. V roce 2005 došlo

2) NM-ČMH, inv. č. E 3041.

k převedení nástroje do majetku Nadace Český hudební fond, která vznikla zrušením Českého hudebního fondu, nicméně se jej podařilo získat zpět do sbírky v roce 2017. Jedná se o vzácný nástroj z dílny Aloysiuse Marconciniho z roku 1787 se všemi podstatnými částmi dochovanými v původní podobě. Originalita nástroje je doložena atesty pravosti zahraničních i českých odborníků (Millant 1949, Lavello 1972, Vávra 1975, Pilař 1975). Vzhledem k tomu, že nástroj dříve náležel do Státní sbírky, bylo po celou dobu s violoncellem zacházeno jako s historickým originálem, takže veškeré zásahy, kterými nástroj v minulosti prošel, byly vždy řešeny citlivými restaurátorskými postupy. Marconciniho violoncello je tudíž významným dokladem stavby smyčcových nástrojů v poslední čtvrtině 18. století.

Akvizice houslí³ z dílny věhlasného pražského houslaře Karla Boromejského Dvořáka je hodnotná hned z několika hledisek: kromě dokladu práce jednoho z předních českých houslařů je jedinečná i souborem doprovodných materiálů, které osvětlují historii nástroje spojenou s předními osobnostmi českého kulturního života 20. století a řadí tak akvizici k exkluzivním předmětům, jaké se na trhu často neobjevují. Mezi tyto archiválie patří dopis houslového virtuosa prof. Otakara Ševčíka, ve kterém doporučuje pro nákup nových houslí nástroje K. B. Dvořáka, a originální účet K. B. Dvořáka, kterým prodal housle G. Boučkovi

Original bill from Karel Boromejský Dvořák from the sale of the violin to G. Bouček, 17 Dec. 1906 / Originální účet Karla Boromejského Dvořáka z prodeje houslí G. Boučkovi, 17. 12. 1906
 Otakar Ševčík selected the instrument. / Výběr nástroje provedl Otakar Ševčík.
 NM-ČMH, acquisition no. / př. č. 2/2017

3) NM-ČMH, inv. č. E 3042.

s poznámkou, že je vybral prof. Ševčík. Jedinečnost nástroje pak potvrzuje i dopis skladatele Františka Drdly G. Boučkovi, ve kterém děkuje za zapůjčení znamenitých houslí K. B. Dvořáka. Housle samotné jsou zcela původní včetně garnitury (kromě kobylky) a ve velmi zachovalém stavu (opraveny byly pouze velmi citlivým restaurováním praskliny horní desky, které provedl mistr houslař Jan B. Špidlen). K. B. Dvořák byl i soukromým sběratelem historických nástrojů a po jeho smrti se jeho cenná sbírka stala součástí fondu Národního muzea. Kromě předmětů historických obsahuje i nástroje zhotovené přímo K. B. Dvořákem a akvizice houslí tohoto výrobce tak vhodně doplňuje tuto sbírku, která je jedním z pilířů současného sbírkového fondu oddělení hudebních nástrojů.

Zcela unikátní nástroj se podařilo získat do sbírky v roce 2021 nákupem claviorgana,⁴ tedy klavíru doplněného varhanním rejstříkem. Nástrojů tohoto typu se celosvětově dochovalo pouze velmi malé množství. V ČR existuje jediný další exemplář (navíc typologicky starší, a tedy konstrukčně odlišný), a to ve sbírce Moravského zemského muzea. Naše claviorganum je označeno štítkem nad klaviaturou s nápisem „Anton Ulrich [!] in Prag“ a pochází tedy z dílny pražského klavírníka Antona Ullricha. Vzhledem ke konstrukci nástroje není zatím zřejmé, jestli byl klavír vyroben Antonem Ullrichem starším (1790–1851), nebo jeho stejnojmenným synem (1816–1887), který po něm převzal živnost. Jedná se o kratší křídlo o délce 152 cm, nicméně dosavadní průzkum neodhalil stopy po tom, že by nástroj byl zkracován (jak se mnohdy dělo), a zdá se tedy, že zajímavý a vzácný nástroj byl jako zkrácený už navržen. Korpus nástroje je dýhován ořechovým dřevem s bohatou kresbou. Klavír je zcela ve shodě s dobovou praxí opatřen několika zvukovými efekty, mj. tureckou muzikou (efekt činelů a zvonků), a doplněn již zmíněným varhanním rejstříkem s datací „L. P. 1795“, který umožňuje použití horní poloviny rozsahu nástroje jako varhan (35 píšťal). Varhanní rejstřík je možné použít buď samostatně nebo současně s kladívky klavíru. Aktuálně probíhající výzkum by měl vést k upřesnění výrobce tohoto vysoce zajímavého nástroje i objasnění jeho dalších osudů, neboť claviorganum bylo do našich sbírek získáno z Itálie.

K nejnovějším akvizicím do nástrojové sbírky patří i speciální nástroj zvaný violorpa,⁵ vynález Artura Könnemanna (1861–1931). Osobnost Artura Könnemanna⁶ je nerozlučitelně spjata s prostředím německého hudebního života v předválečné Ostravě. Průmyslová Ostrava byla v minulosti městem s politicky i kulturně významnou německou menšinou, nehledě na převažující českou populaci se národně obrozovala velmi postupně a do konce druhé světové války zde vůdčími osobnostmi hudebního života byli především zástupci německé menšiny, k nimž patřil i Artur Könnemann. Pocházel z rodiny rakouského vojenského kapelníka

4) NM-ČMH, inv. č. E 3054.

5) NM-ČMH, př. č. 2/2023.

6) MAZUREK, Jan: *Könnemann, Artur* [heslo], in: Český hudební slovník osob a institucí [online]. Dostupné z: <https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/slovník> [cit. 2023-04-28]; KOPTOVÁ, Markéta – STEINMETZ, Karel: *Badatelský projekt „Němečtí skladatelé Artur Könnemann a Anton Aich. Příspěvek k poznání ostravské česko-německé hudební kultury*, *Musicologica Olomucensia*, roč. 16, 2012, s. 137–141; KUBEŠOVÁ, Hana: *Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895–1945*, disertační práce, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra hudební výchovy, Olomouc 2012.

a dlouholetého dirigenta lázeňského orchestru v Baden-Badenu Miroslava Könnemanna, u něhož získal první hudební vzdělání, a od počátku 80. let 19. století působil jako kapelník a dirigent německých divadelních orchestrů. Trvalé místo svého působení našel v roce 1886 v Moravské Ostravě, kde byl činný jako sbormistr, dirigent, pedagog a skladatel. Svůj vynález – violorpu – nazývaný též violová harfa patentoval Könnemann pod označením „Harfa se zlepšeným rozsahem tónů“ v roce 1919. Cílem jeho vynálezu bylo dle jeho vlastních slov „[...] zlepšení akustických poměrů u harfa podobných hudebních nástrojů, za účelem výhodného provedení jich i v menším měřítku.“⁷ Shodou okolností se v archivu oddělení dochovaly písemné materiály, které se vztahují k uvedenému vynálezu. Jedná se mj. o reklamní nabídkový list prestižní klavírní firmy Augusta Förstera, ze kterého vyplývá, že nástroj podle Könnemannova patentu vyráběla, dále plakát na první veřejný koncert violorpy 14. května 1922 ve Štramberku v hotelu Kotouč v rámci koncertu štramberského Smyčcového hudebního kroužku a dopis A. Könnemanna, v němž vysvětluje přednosti nástroje. Nástroj upadl záhy v zapomnění a kromě violorpy, která se nově stala součástí fondu Českého muzea hudby, o dalším dochovaném exempláři nevíme.

Muzeum Bedřicha Smetany

Fond dokladů a památek ke Smetanovu životu a dílu je soustavně doplňován materiály nejrozličnějšího charakteru včetně některých osobních pozůstalostí dokumentujících nejen osobnost B. Smetany, ale také jeho rodinu, dobový kontext, v němž žil a tvořil, a problematiku provozování, šíření a recepce jeho děl doma i v cizině od 19. století do současnosti. Kromě akvizic ve formě darů, nákupů a aukcí muzeum rozvíjí i nadále spolupráci s potomky Smetanovy rodiny, která stále vlastní velké množství předmětů po skladateli.

V letech 2013–2022 získalo Národní muzeum do sbírky Muzea Bedřicha Smetany 11 významných akvizic, a to zejména z oblasti ikonografie a korespondence.

Rok akvizice	Předmět	Datace	Způsob akvizice
2013	Památky na Smetanovu rodinu z pozůstalosti Emilie Drábkové	cca 1902–1908	koupě (soukromá osoba)
2013	Krajina, autor: Bettina Smetanová (1840–1908), olejomalba na dřevě, v rámu	nedatováno	koupě (soukromá osoba)
2013	Portrét Bedřicha Smetany, autor: František Prchlík (1909–1965), kresba tužkou, v rámečku	nedatováno	koupě (soukromá osoba)
2016	Bedřich Smetana komponuje u klavíru operu <i>Prodaná nevěsta</i> , autor: F. Šindelář (?–?), závěsný obraz, olejomalba na plátně	1952	koupě (soukromá osoba)

7) Patentový spis č. 3861. Patentový úřad Republiky československé. Přihlášeno 10. února 1919, chráněno od 15. srpna 1919. Srov. Patentní věstník, roč. 3, 1921, č. 1, s. 37.

Rok akvizice	Předmět	Datace	Způsob akvizice
2017	Dopis Bedřicha Smetany zpěváckému spolku Bivoj v Budyni nad Ohří, rkp. Josef Srb, podpis B. Smetana ⁸	Praha, 9. 1. 1882	koupě (soukromá osoba)
2018	Dopis Bedřicha Smetany Alexandru Dreyschockovi ⁹	Göteborg, 18. 4. 1859	koupě (J. A. Stargardt, Berlin)
2019	Bedřich Smetana, originální vizitková fotografie, ateliér H. Fiedler, Praha	[1866–1867]	koupě (Antikvariát Pražský almanach, Praha)
2019	Soubor památek z rodiny Bedřicha Smetany, 1. část	cca 1843–1965	koupě (soukromá osoba)
2020	Soubor památek z rodiny Bedřicha Smetany, 2. část		
2020	Portrét Jarmily Schindlerové, vnučky B. Smetany, autor: František Antonín Jelínek (1890–1977), závěsný obraz, olejomalba na plátně	1936	koupě (soukromá osoba)
2020	Dopis Bedřicha Smetany Franz Lisztovi	Jabkenice, 23. 5. 1880	koupě (J. Voerster Antiquariat für Musik und Deutsche Literatur, Stuttgart)

Z pozůstalosti Emilie Drábkové, která působila v letech 1902–1908 na Lukově u Holešova jako vychovatelka v rodině dcery Bedřicha Smetany Zdenky Heyduškové, získalo Národní muzeum památky jak na skladatele (busta od Josefa Vančí), tak na rodinu jeho dcery. Kromě památníku E. Drábkové a čtyř dětských kresbiček Něly [Daniely] Heyduškové, vnučky B. Smetany, jsou to fotografie Zdenky Heyduškové, jejich dětí Zdeňka a Daniely spolu s fotografiemi E. Drábkové, které byly pořízeny v ateliéru W. Sonntaga v Kroměříži.

Kolekci 24 originálních fotografických portrétů skladatele ve fondu Bedřicha Smetany¹⁰ vhodně doplnila originální vizitková fotografie Bedřicha Smetany¹¹ z pražského ateliéru Hynka Fiedlera, datovaná přibližně mezi léty 1866 a 1867. Do té doby existovala pouze reprodukce původního snímku dosud neznámého, a to bez uvedení ateliéru. Zmíněnou fotografii uveřejnil Mirko Očadlík v roce 1950 v knize *Rok Bedřicha Smetany* a v roce 1959 ji publikovali Zdeněk Wirth a Alfons Waisar ve *Sborníku Musea Bedřicha Smetany*. Z ateliéru H. Fiedlera dále existují ve fondu B. Smetany jeho dvě vizitkové fotografie,¹² které se nápadně podobají zakoupené fotografii.

K významnému obohacení fondu došlo získáním souboru památek z rodiny Bedřicha Smetany (cca 540 položek), který muzeum zakoupilo v letech 2019 a 2020. Ten byl po dlouhou dobu uchovávaný v rodině Zory Schmidové, praprapravnučky B. Smetany. Předměty pocházejí především z rodiny Čapkových, Schwarzových, ale i z majetku Bedřicha

8) MOJŽÍŠOVÁ, Olga: *Two Newly Obtained Letters by Bedřich Smetana / Dva nově získané dopisy Bedřicha Smetany*, *Musicalia*, roč. 11, 2019, č. 1–2, s. 93–104 (anglická verze), s. 105–113 (česká verze) (dále MOJŽÍŠOVÁ).

9) Tamtéž.

10) NM-ČMH-MBS, inv. č. S 217.

11) NM-ČMH-MBS, inv. č. S 217/2323.

12) NM-ČMH-MBS, inv. č. S 217/1738 a S 217/1741.

a Kateřiny Smetanových. Do výtvarné sbírky přibyla po 180 letech podobizna první manželky B. Smetany Kateřiny Kolářové z doby jejího mládí. O této anonymní olejomalbě na porcelánu, po celou dobu pietně uložené v rodině, se vědělo pouze z tisku. Nelze nezmínit perokresbu Zdenky Smetanové z roku 1883 „Toužebné sny obyvatel jabkenické myslivny“ (karikatura),¹³ dosud známou jen díky fotografii z roku 1954. Zajímavá je i tužková kresba portrétu Běly Čapkové od Karla Otáhalo z roku 1965.¹⁴ Do sbírky nenotových archiválií byl kromě rodinné korespondence získán pamětní list k třístému výročí narození Williama Shakespeara (1864),¹⁵ věnovaný sochaři Jindřichu Čapkovi s podpisy členů slavnostního výboru, např. Bedřicha Smetany, Vítězslava Háška, Antonína Gareise, Karla Purkyně, Antonína Waldhausera a dalších. Faktograficky hodnotné jsou pak zápisníky Smetanovy dcery Žofie Schwarzové z let 1893–1900,¹⁶ kronika rodiny Schwarzových z let 1897–1899¹⁷ i cen-

ný památník Běly Čapkové s podpisy významných osobností z let 1924–1957, se kterými se osobně potkala (T. G. Masaryk, Leoš Janáček, Romain Rolland, Max Švabinský, František Kupka, Otakar Ostrčil, Ada Nordenová, František Rauch, Eduard Haken, Beno Blachut, Marie Budíková, Marie Podvalová a další). Faktografický přínos má soubor originálů i opisů křestních, úmrtních, oddacích listů a výpisů z matrik, úmrtních oznámení, rukopisných poznámek k rodokmenu rodiny Smetanovy a Čapkovy. Fotografický fond obohatilo 122 rodinných fotografií a kolekce 320 amatérských fotografií Jindřicha Čapka. Do fondu trojrozměrných předmětů byly získány i takové kuriozity jako měděný čtyřkrejcar, který dostala Běla Čapková od svého dědečka Bedřicha Smetany

Daniela Heydušková and Zdeněk Heydušek (grandchildren of Bedřich Smetana) / Daniela a Zdeněk Heyduškovi (vnoučata Bedřicha Smetany)
Cabinet card, studio of Wilhelm Sonntag, Kroměříž, [1902] / Kabinetní fotografie, ateliér Wilhelm Sonntag, Kroměříž, [1902]
NM-ČMH-MBS F 4624

13) NM-ČMH-MBS, inv. č. M 1287.

14) NM-ČMH-MBS, inv. č. M 1296.

15) NM-ČMH-MBS, inv. č. A 666.

16) NM-ČMH-MBS, inv. č. A 680a.

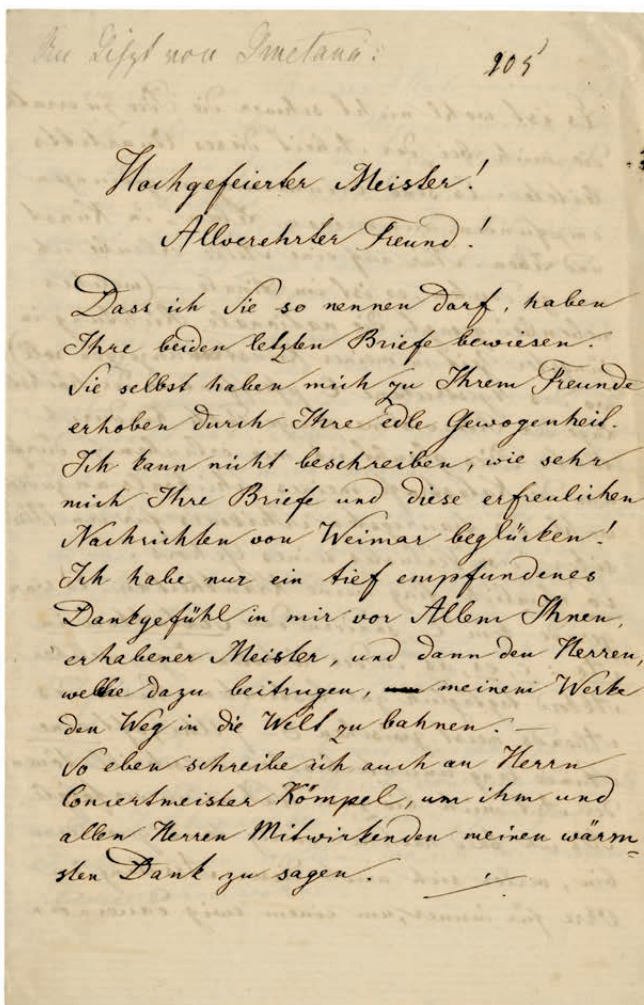
17) NM-ČMH-MBS, inv. č. A 630.

(Rakousko-Uhersko, 1861),¹⁸ nebo kulka,¹⁹ kterou byl v roce 1866 v Itálii za prusko-rakouské války těžce raněn jednadvacetiletý Josef Schwarz, zeť B. Smetany.

V roce 2020 byl do sbírky zakoupen portrét Jarmily Schindlerové,²⁰ vnučky Bedřicha Smetany, z roku 1936. Autorem portrétu je František Antonín Jelínek (1890–1977), jehož doménou byla především portrétní a figurální malba. Olejomalba J. Schindlerové je zasazena v původním rámu typu blondel s patinovanou plastickou dekorací z rámařské masy o rozměrech 99,5 × 96 cm. Akvizice tohoto portrétu je nepochybně velmi vítaným doplněním ikonografické sbírky o cenný a okamžitě vystavitelný exponát.

Kromě pramenů ikonografických se fond významně rozrostl o nenotované rukopisy. Dva dopisy získané v letech 2017 a 2018 již byly podrobně představeny

v samostatné studii.²¹ Posledně získaný dopis adresovaný Bedřichem Smetanou F. Lisztovi²² souvisí s provedením Smetanova 1. smyčcového kvartetu „Z mého života“ ve Výmaru, o něj se Liszt zasloužil. V březnu 1880 totiž zaslal Smetana Lisztovi své nově vydané skladby včetně klavírní úpravy kvartetu. Liszt jej 5. května 1880 požádal o zaslání partitury a hlasů

Bedřich Smetana to Franz Liszt / Bedřich Smetana Franz Lisztovi
Letter (first page), Jabkenice, 23 May 1880 / Dopis (první strana),
Jabkenice, 23. 5. 1880
NM-ČMH-MBS S 217/2324

18) NM-ČMH-MBS, inv. č. TP 535.

19) NM-ČMH-MBS, inv. č. TP 534.

20) NM-ČMH-MBS, inv. č. M 1298.

21) MOJŽÍŠOVÁ, op. cit. v pozn. 8.

22) NM-ČMH-MBS, inv. č. S 217/2324.

kvartetu s tím, že chce dílo nechat ve Výmaru provést. Materiály zřejmě obratem obdržel a Smetanův kvartet zazněl 15. května 1880 na soukromém koncertě za přítomnosti rodiny výmarského velkovévody. O úspěchu díla Liszt Smetanu informoval 17. května 1880. Zakoupený dopis je odezvou na předchozí Lisztovy dopisy. Kromě reakce na provedení svého díla v něm Smetana popisuje příznaky související s propuknutím své hluchoty a její vazbu na obsah kvartetu. O existenci tohoto Smetanova dopisu dosud naše badatelská veřejnost nevěděla, první informaci o něm a úryvky z jeho obsahu přinesl až aukční katalog J. A. Stargardt v roce 1997.

Muzeum Antonína Dvořáka

Také Muzeum Antonína Dvořáka bylo založeno s cílem shromažďovat památky a materiály k životu a dílu tohoto významného skladatele, ale též jeho žáků a interpretů a k recepci jeho díla obecně. Akviziční program klade důraz především na rozšiřování již tak mimořádně komplexního souboru skladatelových autografů a korespondence. Zatímco soubor dochovaných autografů je téměř úplný, nekompletní je naopak Dvořákova korespondence vedená zejména se zahraničními osobnostmi a institucemi. Muzeum také soustavně mapuje a dokumentuje materiály uložené ve Dvořákově sídle ve Vysoké u Příbrami, které je nyní v majetku potomků skladatelovy rodiny.

V letech 2015–2023 získalo Národní muzeum do sbírky Muzea Antonína Dvořáka 14 důležitých akvizic, zejména skladatelovu neznámou korespondenci, autografní skici a fragmenty jeho skladeb či soubor nejstarších nahrávek Dvořákových operních árií na standardních gramofonových deskách.

Rok akvizice	Předmět	Datace	Způsob akvizice
2015	Dvořákovy skici k předehrávám <i>Othello</i> a <i>Holoubek</i>	1891, 1896	koupě (soukromá osoba)
2016	Dopis Antonína Dvořáka Eduardu Hanslickovi	25. 10. 1882	aukce (J. A. Stargardt, Berlin)
2016	Soubor gramofonových desek s áriemi z opery <i>Rusalka</i>	1903–1939	koupě (soukromá osoba)
2017	Soubor materiálů: korespondence, notová skica, výstřižky z dobového tisku, programy, kondolence rodině po Dvořákově smrti (např. dopis od Varšavské filharmonie A. Dvořákovi z 27. 6. 1902, dopis od Josefa Bolešky A. Dvořákovi, dopis A. Dvořákovi od Jana Hodíka, dva dopisy Josefa J. Kovaříka Otilce Dvořákové ad.)	1890–1904	koupě (soukromá osoba)
2017	Sbírka pohlednic zaslaných A. Dvořákovi nebo členům jeho rodiny	1890–1911	koupě (soukromá osoba)
2017	Dopis A. Dvořáka Alfredu Littletonovi	1. 4. 1888	aukce (Sotheby's, London)
2018	Dopis A. Dvořáka Alfredu Littletonovi	cca 24. 12. 1884	aukce (J. A. Stargardt, Berlin)

Rok akvizice	Předmět	Datace	Způsob akvizice
2018	Dopis s obálkou A. Dvořáka Jose Willové	12. 11. 1901	koupě (soukromá osoba)
2018	Dopis A. Dvořáka Alfredu Littletonovi	20. 9. 1886	aukce (Sotheby's, New York)
2018	Dopis A. Dvořáka Karlu Müllerovi	19. 2. 1890	aukce (Sotheby's, New York)
2018	Dopis A. Dvořáka neznámému adresátovi	11. 6. 1886	dědictví
2019	Fragment rukopisu opery <i>Dimitrij</i> , 1. verze	1882	koupě (Kotte Autographs, Rosshaupten)
2023	Dopis A. Dvořáka Zdeňce Štemberové	29. 5. 1887	koupě (Eberhard Köstler Autographen & Bücher, Tutzing)
2023	Dopis A. Dvořáka Juliu Grosserovi	26. 9. 1883	aukce (J. A. Stargardt, Berlin)

Mimobádným přírůstkem byly v roce 2015 neznámé Dvořákovy autografní skici ke koncertní předehře *Othello*, op. 93, které jsou doposud jedinými dochovanými skicami k této skladbě.²³ Součástí akvizice byly také dva autografní listy orchestrální partitury skladatelovy symfonické básně *Holoubek*, op. 110.²⁴ Obě strany jsou nedokončenou verzí stran 12–14 finální partitury ze sbírek Muzea Antonína Dvořáka.²⁵ Skladatel tyto dva listy vyhodil patrně poté, co si jejich dolní část polil inkoustem. Tento autograf je dokumentací Dvořákova postupu práce při orchestraci partitury (jako první instrumentoval skupinu smyčcových nástrojů). Ani jeden z těchto rukopisů není evidován v tematickém katalogu díla Antonína Dvořáka.²⁶

Dalším Dvořákovým rukopisem, získaným v roce 2019, byl fragment 1. verze opery *Dimitrij*, op. 64,²⁷ patřící k rukopisu opery ve fondu NM-ČMH-MAD.²⁸ Jedná se o jeden ze šesti listů, které Dvořák při pozdějších revizích z díla vyřadil, resp. nahradil novým zhudebněním. List představuje začátek introdukce k druhému jednání. Dvořák tento orchestrální úvod v roce 1885 z partitury odstranil a nahradil ho novou předehrou. Objev jednoho listu autografu původní předehry dosvědčuje, že ho Dvořák nepovažoval za „odpad“ nehodný uložení, ale že patrně i ostatní dodnes neznámé listy partitury verze opery z roku 1882 nebyly zničeny. Význam nálezu listu spočívá i v tom, že doplňuje autograf první verze *Dimitrije*. Umožňuje dotýčnou partii druhého jednání rekonstruovat podle autografu. Tyto objevy naznačují, že Dvořák sám nebo jeho rodina listy vyřazené z partitury uchovávali a podle potřeby použili jako dar, jehož si obdarovaný velmi cenil.

23) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5161 A1 a, b.

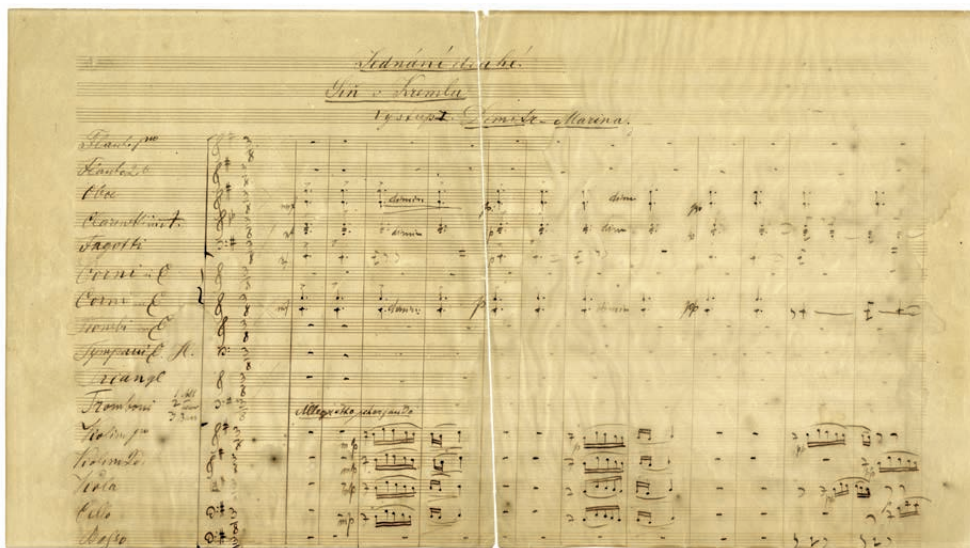
24) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5162 A1 a, b.

25) Partitura, autograf, NM-ČMH-MAD, inv. č. S 76/1494.

26) BURGHAEUSER, Jarmil: *Thematický katalog. Bibliografie. Přehled života a díla*, Bärenreiter Editio Supraphon, Praha 1996.

27) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5211 G1.

28) NM-ČMH-MAD, inv. č. S 76/1388/3.

Antonín Dvořák: Dimitrij

Autograph, Act II fragment, 1st version, [1882] / Autograf, fragment 2. jednání 1. verze, [1882]
 NM-ČMH-MAD 5211 G1

Zcela zásadní byly v letech 2015–2023 přírůstky do sbírky Dvořákovy korespondence. Prostřednictvím nákupů na mezinárodních aukcích, v zahraničních antikvariátech a koupí od soukromých osob (včetně jednoho dědictví) se podařilo získat devět neznámých dopisů Antonína Dvořáka adresovaných různým osobám: vídeňskému kritikovi Eduardu Hanslickovi (dopis z 25. 10. 1882),²⁹ londýnskému nakladateli Alfredu Littletonovi (3 dopisy z 24. 12. 1884, 20. 9. 1886 a 1. 4. 1888),³⁰ rakouské spisovatelce a překladatelce libreta *Rusalky* do němčiny Jose Willové (dopis s obálkou z 12. 11. 1901),³¹ německému dirigentovi a řediteli muzejní společnosti ve Frankfurtu Karlu Müllerovi (dopis z 19. 2. 1890),³² české baleríně v Národním divadle Zdeňce Štemberové (dopis s obálkou z 29. 5. 1887),³³ německému novináři a manželovi pianistky Anny Grosser-Rilke Juliu Grosserovi (dopis z 26. 9. 1883)³⁴ a neznámému adresátovi (patrně řediteli školy, kterou navštěvovaly skladatelovy děti, dopis z 11. 6. 1886).³⁵ Neznámé Dvořákovy dopisy se v posledních letech vyskytují na zahraničním trhu s rukopisy velmi často, jelikož měl skladatel díky svým zahraničním cestám bohaté kontakty. Frekventované jsou zejména skladatelovy dopisy adresované do Anglie Alfredu Littletonovi, jehož pozůstalost byla patrně rozptýlena mezi jeho potomky a poté postupně rozprodávána. V německých a rakouských antikvariátech se pak pravidelně objevuje

29) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5163 G1.

30) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5200 G1, 5206 G1, 5198 G1.

31) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5200 G1 a, b.

32) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5207 G1.

33) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5325 G1.

34) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5326 G1.

35) NM-ČMH-MAD, inv. č. 5208 G1.

Dvořákova německy psaná korespondence, ale také korespondence v češtině a angličtině. Za úspěšnost při náročných nákupech v zahraničních aukčních domech, u kterých se předpokládá rychlé jednání a vysoký nárůst ceny během přihazování, vdčíme hladké spolupráci širšího kolektivu kolegyní a kolegů napříč složkami Národního muzea.

Vedle toho byla do sbírky získána i korespondence Dvořákem přijatá, jejímiž pisateli byly různé osoby a instituce (Dvořákův správce na Vysoké Jan Hodík,³⁶ hudební spisovatel a organizátor Josef Boleška,³⁷ Varšavská filharmonie³⁸), či soubor kondolenčních kartiček zaslaných po Dvořákově smrti (1. 5. 1904) skladatelově manželce Anně, dceři Otilce a jejímu manželovi, skladateli Josefu Sukovi.³⁹ Do sbírek bylo také zakoupeno několik pohlednic, adresovaných skladateli nebo jeho dětem.⁴⁰ Jelikož bylo v 19. století nahlíženo na shromažďování fotografií z různých koutů světa jako na sběratelskou zálibu a obsah sdělení byl z tohoto hlediska spíše podružný, byly pohlednice různě směřovány a ve sbírce Muzea Antonína Dvořáka se tudíž v podstatě nenacházejí. Soukromý majitel, od kterého je Národní muzeum odkoupilo, je získal po předcích, kteří ještě jako děti dostávali pohlednice kvůli barevným obrázkům od dětí Antonína Dvořáka, s nimiž bydleli v jednom domě v pražské Vyšehradské ulici (místo pobytu skladatelovy rodiny po Dvořákově smrti).

*Adresy: Tereza Žůrková, České muzeum hudby, Karmelitská 2, 118 00 Praha 1, Česká republika – Jana Plecítá, Muzeum Bedřicha Smetany, Novotného lávka 1, 110 00 Praha 1, Česká republika – Veronika Vejvodová, Muzeum Antonína Dvořáka, Ke Karlovu 20, 120 00 Praha 2, Česká republika
E-mail: tereza.zurkova@nm.cz – jana.plecita@nm.cz – veronika.vejvodova@nm.cz*

36) NM-ČMH-MAD, inv. č. 8999 G1 a, b.

37) NM-ČMH-MAD, inv. č. 9001 G1, 9002 G1.

38) NM-ČMH-MAD, inv. č. 9003 G1 a, b.

39) NM-ČMH-MAD, inv. č. 8840 G1 – 8997 G1.

40) NM-ČMH-MAD, inv. č. 8761 G1 – 8809 G1.